

Projev předsedy Akademie věd ČR prof. Jiřího Drahoše (13. 12. 2012)

Vážené členky a členové Akademického sněmu, vážení hosté, dámy a pánové,

dnešní zasedání Akademického sněmu má volební charakter a já bych se proto ve svém projevu rád věnoval zejména programovým otázkám dalšího směřování Akademie věd. Část svého vystoupení však musím znovu vyhradit aktuální problematice Metodiky hodnocení výsledků výzkumu, vývoje a inovací v České republice (tzv. „kafemlejnku“). Poté se vrátím ke zprávě o činnosti Akademické rady od posledního sněmovního jednání a k významným výsledkům výzkumné práce, jichž bylo dosaženo na pracovištích Akademie věd. V závěru bych rád formuloval několik obecnějších poznámek k tématu budování nových výzkumných center.

Dámy a pánové, je smutnou skutečností, že trvalou součástí naší práce v posledních letech se stala kritika Metodiky hodnocení výsledků výzkumných organizací. Řada odborných stanovisek, která sdílí i Akademie věd, přesvědčivě ukazuje, že jde o principiálně nevhodný a vadný nástroj, který je třeba co nejdříve opustit. To ostatně konstatoval i Mezinárodní audit výzkumu, vývoje a inovací v České republice, který důrazně doporučil nahradit tento instrument zcela novým způsobem hodnocení. Dokonce i Rada pro výzkum, vývoj a inovace na svém 274. zasedání v červnu tohoto roku jednomyslně schválila návrh novely zákona 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, vývoje a inovací, v němž otevřela cestu k eliminaci kafemlejnku a k přípravě rozpočtu na vědu a výzkum v souladu s doporučeními auditu. Současně je třeba připomenout, že v připomínkovém řízení k Metodice hodnocení pro rok 2009 byly její základní principy oficiálně odmítnuty také Českou konferencí rektorů za vedení současného ministra školství Petra Fialy, a zásadně kritizovány Radou vysokých škol, a to ze stejných důvodů, na něž dlouhodobě upozorňuje i Akademie věd. Přesto jsme neustále konfrontováni se snahami princip kafemlejnku cestou různých „zlepšení“ a „inovací“ legitimizovat a zachovat. Děje se tak dokonce navzdory skutečnosti, že i v programovém prohlášení současné vlády České republiky je jasně deklarována potřeba změnit stávající způsob hodnocení vědy.

Ukázalo se totiž, že v mezidobí byl vypracován návrh Principů Metodiky 2013 jako tzv. „dočasné řešení“ do doby, než bude dokončen a implementován nový projekt „Efektivní systém hodnocení a financování výzkumu, vývoje a inovací v ČR“, který jako tzv. Individuální projekt národní (IPn Metodika) realizuje Ministerstvo školství. Současně je vyvíjeno úsilí, aby se zaměření projektu IPn Metodika přiblížilo připravované Metodice hodnocení 2013. Základní problém ovšem spočívá v tom, že na základě srovnání Principů Metodiky 2013 s cíli projektu IPn Metodika lze jednoznačně ukázat jejich neslučitelnost. Rád bych zdůraznil, že stejně jako všechny dosavadní verze Metodiky, ani Principy Metodiky 2013 v podobě již částečně schválené RVVI nemohou v žádném případě naplnit deklarovanou roli, tj. poskytovat potřebné strategické informace pro rozhodování o institucionálním financování výzkumu v České republice, a to zejména proto, že znovu jde o pouhou imitaci skutečného hodnocení, jež nemůže obstát v kontextu obvyklých mezinárodních standardů a znovu povede k deformaci prostředí vědy a výzkumu v České republice. Navrhované pojetí se v mnoha ohledech nejen zásadně odlišuje od doporučené zahraniční praxe, ale je v rozporu i s „Dlouhodobými principy hodnocení a financování“, jak byly schváleny na 263. zasedání RVVI počátkem roku 2011. Ostatně, nikterak vstřícné vůči Metodice 2013 není ani nejnovější stanovisko České

konference rektorů.

Dámy a pánové, nemám v úmyslu detailně analyzovat připravovanou Metodiku hodnocení 2013 a není to ani cílem tohoto zasedání Sněmu – jsem ale přesvědčen, že jde o nástroj, který poškozuje českou vědu v mezinárodním kontextu tím, že nadřazuje kvantitu kvalitě a mění nežádoucím způsobem motivaci vědeckých pracovníků. Zasahuje tak do vlastní povahy vědecké práce jako tvůrčího procesu a činí ho závislým na formálně definovaných výsledcích měřených body a bohužel i jejich finančním ekvivalentem. Otázkou tedy zůstává, co je důvodem neustálého opakování stejných chyb, v podobě nyní připravovaného „dočasného řešení“? Nezbývá než konstatovat, že stejné chyby jsou vedeny stále stejnými motivacemi.

Na jedné straně tak stojí důkladně promyšlený projekt založený na mezinárodních zkušenostech a doporučeních auditu, s početným týmem lidí z vysokých škol, výzkumných organizací a dalších institucí. Na straně druhé je zde překotně vznikající a neustále modifikovaný návrh Metodiky hodnocení 2013 s pouze deklarovanou ambicí konvergovat k cílům projektu IPn Metodika podle Memoranda uzavřeného mezi RVVI a Ministerstvem školství. Přestože jsem k iniciativám tohoto typu poněkud skeptický, jistě je můžeme akceptovat, ovšem pouze v případě, pokud by právě toto memorandum skutečně přispělo k realizaci projektu IPn Metodika a zároveň vedlo k eliminaci kafemlejnku. Za rozhodující pro úspěch projektu IPn Metodika přitom považuji zapojení zahraničního partnera do řešení dvou klíčových aktivit, tj. hodnocení a financování výzkumných organizací. Výsledky nedávno skončeného Mezinárodního auditu ukazují, že bez zapojení zahraničního partnera s vlastními rozsáhlými zkušenostmi ze způsobů hodnocení vědy a výzkumu ve světě nelze vytvořit kvalitní nový způsob hodnocení, na němž by se shodli všichni hlavní aktéři systému výzkumu, vývoje a inovací. Považujeme proto za velmi důležité, aby byla bez dalších odkladů zahájena práce na návrhu nového systému hodnocení a financování výzkumných organizací.

Vážené kolegyně a kolegové, mám za to, že veřejnost a politická reprezentace po nás oprávněně požadují kvalitní výsledky, a právě proto je povinností vedení Akademie věd usilovat o to, aby kritéria jejich hodnocení byla přiměřená a aby vhodně stimulovala prostředí vědy a výzkumu. Dosud navržené principy Metodiky hodnocení 2013, stejně jako její předchozí verze, tento základní požadavek nesplňují. Říkám se vší vážností, že Akademie věd takový systém hodnocení zásadně odmítá. Za mnohem vhodnější cestu k nápravě současné neudržitelné situace považujeme zafixování výrazné části rozpočtových výdajů na výzkum, vývoj a inovace na stávající úrovni, a to do doby, než bude připraven nový způsob hodnocení a financování na základě projektu IPn Metodika. Jsem přesvědčen, že shody na tomto řešení lze dosáhnout, ovšem pouze tehdy, dokážeme-li odlišit rovinu prosazování krátkodobých parciálních zájmů od jednání vedeného odpovědností za současný stav a budoucí uspořádání vědy a výzkumu v České republice. Nemusím připomínat, že nenajdeme-li názorovou shodu uvnitř vědecké komunity, jak nám to koneckonců doporučuje i Mezinárodní audit, mohli bychom se důvodně obávat, že to, co máme dělat, nám bude diktováno zvenčí. Součástí tohoto procesu se ovšem musí stát i nezbytná změna zákona 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, vývoje a inovací.

Dámy a pánové, to, že umíme být jednotní, dokazuje Společné prohlášení předsednictev Akademie věd ČR, České konference rektorů a Rady vysokých škol,

kteřá na společné schůzce v říjnu tohoto roku vyjádřila zájem na užší vzájemné spolupráci ve prospěch rozvoje výzkumu, vývoje a vysokoškolského vzdělávání jako primárního veřejného zájmu České republiky, ale také nespokojenost s dlouhotrvajícím posilováním financování podnikatelské sféry z veřejných výdajů na výzkum, vývoj a inovace. Prvním výsledkem tohoto pozitivního kroku bylo další Společné prohlášení k navrhovanému „úspornému“ rozpočtu na vědu, výzkum a vzdělávání z listopadu tohoto roku. Jsem přesvědčen, že společný postup v těchto zásadních věcech je cestou, jak odvrátit hrozbu destabilizace českého systému vědy a vzdělávání. Cestou, jak ukázat vědeckou obec jako komunitu nejen vědecky respektovanou, ale také schopnou prosazovat veřejný zájem v oblasti české vědy a výzkumu. A v neposlední řadě také cestou, jak zachovat autonomní charakter vědeckých a vzdělávacích institucí, který odpovídá jejich úloze a pozici ve veřejném prostoru.

Zpráva o činnosti Akademické rady

Vážené členky a členové Akademického sněmu, vážení hosté, dámy a pánové, nyní mi dovoluete stručně připomenout činnost Akademické rady v období od XL. zasedání Akademického sněmu v dubnu 2012. Podrobnou zprávu jste obdrželi v písemných podkladech, proto se zde mohu omezit jen na shrnutí toho nejpodstatnějšího.

V uplynulých měsících jsme velkou pozornost věnovali přípravě návrhu výdajů státního rozpočtu České republiky na výzkum, vývoj a inovace na rok 2013 s výhledem na léta 2014 a 2015. Přes veškeré komplikace, kdy Akademii věd reálně hrozilo snížení institucionálních výdajů na příští rok o 295 milionů korun, se po několika mých jednáních s premiérem podařilo snížit tento pokles o 200 milionů korun. Částky plánované ve výhledu na léta 2014-2015 se pohybují na úrovni kolem 4,6 miliardy korun ročně. Musím bohužel konstatovat, že naprosto nekoncepční přístup RVVI ve věci aktuálního návrhu rozpočtu na VaVal měl za následek, že její členové z Akademie věd a předsednictvo Akademické rady byli nuceni vynaložit enormní úsilí a strávit nepřiměřeně mnoho času vyvracením nekorektních informací uváděných v oficiálních rozpočtových dokumentech RVVI. Žádné relevantní argumenty ze strany RVVI, proč snížit institucionální financování Akademie věd v příštím roce totiž nezazněly. Opakovaně jsme tak svědky situace, kdy návrhy RVVI je nucen korigovat premiér a následně vláda České republiky, což představuje jisté selhání ve věci odborné kompetence RVVI jako poradního orgánu vlády České republiky. Jednání o rozpočtu probíhají v těchto dnech v Poslanecké sněmovně PČR a ujišťuji Vás, dámy a pánové, že já i moji kolegové budeme usilovat o další korekci nezdůvodněného propadu ve financování Akademie věd v příštím roce.

A nyní již k dalším aktivitám Akademické rady v uplynulém období.

Kolegové z Akademické rady se účastnili prací na technické novele zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků. Jak jsem již zmínil, původně se zdálo, že novela by mohla vést k eliminaci vlivu kafemlejnku na poskytování institucionální podpory, nicméně o výsledku si Vás dovolím informovat až na jarním zasedání Akademického sněmu. Termín předložení vládě byl stanoven na prosinec 2012.

Akademie věd se intenzivně zapojila i do přípravy Národních priorit orientovaného výzkumu, vývoje a inovací. Vývoj v této oblasti pečlivě sledujeme a prostřednictvím pověřených zástupců se aktivně účastníme všech jednání a diskusí s cílem dosáhnout toho, aby konečná podoba implementačního dokumentu byla v souladu se zájmy Akademie věd.

Pokud jde o evropskou agendu Akademické rady, považuji za důležité připomenout, že se průběžně účastníme přípravy České republiky na čerpání prostředků ze strukturálních fondů v rámci budoucího programového období 2014-2020. Z pohledu Akademie věd je zvláště důležitý souhlas vlády se vznikem OP „Výzkum, vývoj a vzdělávání“ řízeným Ministerstvem školství a OP „Praha – pól růstu“ řízeným Magistrátem hlavního města Prahy. V této souvislosti sledujeme i nové aktivity Evropské komise, která již delší dobu ohlašuje svůj úmysl podpořit synergii mezi strukturálními fondy a rámcovými programy pro vědu a výzkum. Nedávno se objevil první konkrétní návrh s názvem ERA Chairs, jehož hlavním cílem je zvýšení účasti nových členských zemí v příštím rámcovém programu. Další vývoj v této oblasti budeme sledovat.

Již několik let na Akademickém sněmu diskutujeme otázku udržitelnosti výzkumných center budovaných ze strukturálních fondů. Zde chci upozornit na jeden ze zásadních zdrojů financování – Národní program udržitelnosti I, jehož 1. výzvu se chystá Ministerstvo školství vyhlásit ještě tento měsíc. Tento program bude vyhlášen na léta 2013-2020 a je určen pro regionální centra OP VaVpl a centra OP Praha – konkurenceschopnost, – týká se tedy řady pracovišť Akademie věd. Program na celé období počítá celkem s 8,5 mld. Kč ze státního rozpočtu. Úspěšným žadatelům bude poskytnuta podpora na dobu až 5 let, celková výše podpory z tohoto programu může dosáhnout nejvýše 50 % nákladů na činnost. Na podporu velkých projektů OP VaVpl bude vyhlášen „Národní program udržitelnosti II“, jehož zahájení se předpokládá v roce 2016.

Za významnou událost uplynulého období považuji, jak jsem již zmínil, podepsání Společného prohlášení předsednictev Akademie věd ČR, České konference rektorů a Rady vysokých škol o užší vzájemné spolupráci. Rád bych zdůraznil, že za daných okolností to považuji za mimořádně pozitivní zprávu. Jsem přesvědčen, že na tomto základě lze partnerství s vysokými školami dále prohlubovat a ve všech zásadních otázkách postupovat pokud možno jednotně.

Zároveň velmi oceňuji, že na základě Memoranda o vzájemné podpoře a spolupráci mezi Poslaneckou sněmovnou PČR a Akademií věd ČR se podařilo připravit a vzájemně odsouhlasit s vedením Poslanecké sněmovny cyklus seminářů, který bude zahájen v únoru příštího roku.

Tolik stručně k naší práci v uplynulém období, za kterou bych chtěl ještě jednou poděkovat všem, kteří se na ní aktivně podíleli.

Strategie rozvoje Akademie věd ČR pro období 2014-2020

Dámy a pánové, v závěru této části svého vystoupení bych rád informoval o postupu prací na Strategii rozvoje AV ČR pro období 2014-2020. V souvislosti s ukončením procesu hodnocení výzkumné činnosti našich pracovišť za léta 2005-2009 jsme

hodně času věnovali diskusím nad budoucím směřováním Akademie věd. Základním cílem je zvýšení vědeckého výkonu Akademie věd a jejích pracovišť vytvořením koherentního programu Akademie věd jako celku, který by reflektoval aktuální trendy světové vědy a vývoje poznání a zároveň reagoval na základní společenské výzvy v oblasti vědy a výzkumu. Na snímku vidíte aktuální strukturu základních výzkumných směrů a dílčích okruhů výzkumné činnosti Akademie věd – v souladu s takovýmto záměrem, který je zatím pouze nastíněn, budou postupně, ve spolupráci s jednotlivými pracovišti Akademie věd, formulovány konkrétní výzkumné programy.

V průběhu diskusí nad návrhem Strategie v rámci pracovní skupiny složené z členů Akademické a Vědecké rady jsme dospěli k předběžné shodě o systému koordinace výzkumné činnosti Akademie věd. Jak je patrné z následujícího snímku, za hlavní složky systému můžeme považovat Radu pro řízení výzkumných směrů, Koordinační radu základních výzkumných okruhů a Radu výzkumných programů. V Radě pro řízení výzkumných směrů s odpovědností za dlouhodobé vědecké směřování Akademie věd by měli být zastoupeni členové předsednictev Akademické a Vědecké rady. Koordinační rada by měla být složená z členů Akademické rady v pozici koordinátorů dílčích okruhů výzkumné činnosti Akademie věd. Jejich úkolem by mělo být řízení stanoveného okruhu výzkumné činnosti a koordinace vědeckých týmů tak, aby byla zajištěna soudržnost výzkumných projektů a využity synergie z mezioborové a meziinstitucionální spolupráce, s cílem dosáhnout vynikající mezinárodní úrovně. Na činnosti Rady výzkumných programů by se měli podílet ředitelé pracovišť v roli spolu-koordinátorů jednotlivých okruhů výzkumné činnosti Akademie věd, neboť to budou právě oni, kdo ponese odpovědnost za přípravu a plnění konkrétních výzkumných programů. Dále zvažujeme modernizaci pojetí Rady pro spolupráci s aplikační a uživatelskou sférou a Rady pro zahraniční spolupráci tak, aby poskytovaly náměty, informace či doporučení ke zvýšení výkonnosti Akademie věd. Na úrovni strategického řízení uvažujeme o ustavení Mezinárodní vědecké rady, která by napomáhala určovat základní vědecké směřování Akademie věd. Byla by složena například z představitelů významných zahraničních neuniverzitních vědeckých institucí typu Max-Planck-Gesellschaft, Helmholtz-Gemeinschaft, Leibniz-Gemeinschaft, CNRS apod. V rámci pracovní skupiny jsme se shodli, že výše zmíněné rady musí být obsazeny špičkovými vědci resp. zkušenými manažery vědecké činnosti.

Jak je vidět na následujícím snímku, navrhované procesy shora dolů (top-down) by se překrývaly s procesy zdola nahoru (bottom-up). Domníváme se, že kombinace těchto dvou přístupů by měla umožnit jak svobodnou formulaci badatelských témat na úrovni vědeckých týmů a pracovišť, tak i nutnou míru koordinace výzkumných programů pracovišť ze strany vedení Akademie věd. Díky obousměrné koordinaci výzkumných činností Akademie věd by tak bylo zajištěno, že základní orientace vědecko-výzkumné činnosti by byla formulována zdola, přičemž vedení Akademie věd by mělo nově možnost ovlivňovat její strategické zaměření. Snahou by přitom mělo být poukázat na provázanost nejen řady výzkumných témat, ale také základního a aplikovaného výzkumu.

Zdůrazňuji, že jde o počátek dlouhodobého procesu – přípravu nové Strategie považuji za jeden z klíčových úkolů pro příští Akademickou radu. Konečné rozhodnutí v této věci bude samozřejmě příslušet Akademickému sněmu. Na tomto místě bych rád poděkoval těm členům Akademické rady a Vědecké rady, kteří aktivně přispěli do

diskusí o Strategii dalšího rozvoje Akademie věd.

Výsledky výzkumné činnosti

Vážené kolegyně a kolegové, v další části vystoupení mi dovoluje obrátit společnou pozornost k výsledkům naší výzkumné práce. Přehled malé části z nich máte na obrazovce před sebou – já zde zmíním jen jeden subjektivně vybraný výsledek za každou vědní oblast.

Oblast věd o neživé přírodě

Pozoruhodný výsledek získali pracovníci Ústavu přístrojové techniky ve spolupráci se společností MESING, s.r.o. Podařilo se jim vyvinout a patentovat automatický systém pro bezkontaktní kalibraci koncových měrek založený na kombinaci bílého světla a laserového záření. Optická měřicí sestava je doplněna automatickým výměníkem koncových měrek. Zkonstruované zařízení se může pochlubit Zlatou medailí pro nejlepší inovační exponát v rámci letošního 54. Mezinárodního strojírenského veletrhu v Brně, a před několika dny získalo ve velmi náročné soutěži cenu firmy Siemens za nejlepší výsledek aplikovaného výzkumu.

Oblast věd o živé přírodě a chemických věd

Ústav makromolekulární chemie vyvinul nové metody přípravy biomateriálů, jejichž povrchy, tvořené organizovanou molekulární vrstvou hydrofilních polymerních řetězců, mimořádně účinně zabraňují nespecifické adsorpci proteinů z biologických tekutin. Následným navázáním zvolených ligandů na takto inertní povrchy je možné zajistit selektivní interakce biomateriálu s cílovými proteiny, buňkami a tkáněmi. V pilotních experimentech byly ověřeny možnosti využití takto připravených materiálů pro konstrukci biosenzorů nebo selektivních nosičů buněk pro regenerativní medicínu a tkáňové inženýrství.

Oblast humanitních a společenských věd

Pracovníci Psychologického ústavu završili dlouholetý výzkum rizikových a protektivních faktorů vývoje v dospívání, který byl řešen v rámci projektu koordinovaného Yaleovou univerzitou, publikací stěžejních výsledků v Journal of Early Adolescence. Výzkum na reprezentativním národním souboru čítajícím 5 000 dospívajících přinesl mj. poznatky o tom, že v běžné, nedelikventní populaci dospívajících je kvalita rodičovské výchovy významnějším faktorem pro vznik antisociálního chování adolescentů, než demografické a socio-ekonomické charakteristiky rodiny.

Projekty nových výzkumných center

Vážené kolegyně a kolegové, vážení hosté, v závěru svého vystoupení bych rád pronesl několik obecnějších poznámek k tématu budování nových výzkumných center.

V uplynulých měsících jsem měl možnost zúčastnit se slavnostního zahájení dvou

velkých projektů Operačního programu Výzkum a vývoj pro inovace (OP VaVpl). V obou projektech ELI a Biocev jsou hlavními aktéry ústavy Akademie věd.

Uvedené projekty naplňují všechny hlavní cíle prioritní osy 1 – „Evropská centra excellence“. Jejich realizace umožní dále rozvinout nejen efektivní spolupráci s vysokými školami a dalšími výzkumnými organizacemi, ale nabízí též možnost vzniku nových malých a středních podniků jak v souvislosti s budováním infrastruktury, tak i v návaznosti na řešené výzkumné projekty. Neméně důležité je, že programy základního i aplikovaného výzkumu v těchto centrech přispějí k výchově nové generace badatelů a technologických specialistů. Infrastruktury vybudované v rámci těchto center dále integrují Českou republiku do evropského výzkumného prostoru a poskytnou platformu jak pro špičkový základní výzkum, tak i pro spolupráci s aplikační sférou na poli nejvyspělejších technologií. Nejde tedy jen o prestiž ve vědeckém světě, ale zejména a především o posilování výzkumného, vývojového a inovačního potenciálu České republiky zajišťujícího růst, konkurenceschopnost a také nová pracovní místa, která tyto špičkové výzkumné projekty do okolí metropole přinesou.

Hovoříme-li o českém výzkumu a o zvyšování jeho kvality, pak jistě nejen za sebe mohu říci, že do uvedených projektů vkládáme velké naděje, ale také jsme si vědomi řady rizik spojených s jejich realizací. Pro jejich úspěch jsou klíčové dvě věci – dostatek kvalitních vědců a zajištění jejich finanční udržitelnosti jak z prostředků státního rozpočtu, tak ze soukromých a zahraničních zdrojů. Ponecháme-li stranou nároky na personální kapacity, které se budou odvíjet od postupně nabíhajících projektů a programů, pak zcela klíčovou se jeví otázka garantované institucionální podpory těchto špičkových center tak, aby byl zajištěn jejich dlouhodobý provoz včetně nezbytné obnovy. V České republice ovšem v rámci programu OP VaVpl přibývají nejenom tzv. velké projekty, ale i mnoho dalších menších výzkumných center, která na sebe vážou nově vznikající pracovní místa a nároky na financování provozu.

Příznivou zprávou v uvedeném kontextu je, že na základě závazku přijatého vládou připravilo Ministerstvo školství na národní úrovni dva programy na podporu výzkumných center vybudovaných z prostředků OP VaVpl a OP Praha Konkurenceschopnost – Národní program udržitelnosti I na podporu center s celkovými náklady nepřesahujícími 50 mil. EUR, který by měl být zahájen v roce 2013 a Národní program udržitelnosti II na podporu velkých infrastruktur výzkumu, jehož zahájení se předpokládá v roce 2016. Plánované výdaje na realizaci těchto programů v letech 2013-2020 činí přibližně 30 miliard korun, z toho kolem 16 miliard korun ze státního rozpočtu. V současné době se přitom nejedná o prostředky nad rámec výdajů státního rozpočtu na výzkum, vývoj a inovace, ale jde de facto o přesun z finančních prostředků aktuálně vyčleněných na kofinancování operačních programů v působnosti Ministerstva školství; vládou schválený střednědobý výhled do r. 2015 s prostředky pro Národní program udržitelnosti I počítá.

Již méně příznivou skutečností je, že horní míra kvalifikovaného odhadu veřejných výdajů potřebných pro zajištění udržitelnosti nových výzkumných center v letech 2016-2019 dosahuje výše až 3 miliard korun ročně nad rámec plánovaných výdajů státního rozpočtu. Lze předpokládat, že s uváděním jednotlivých výzkumných center do provozu se zvýší objem požadavků v obou hlavních agenturách (GA ČR a TA

ČR), což může mít za následek výpadek v příjmech těchto center plánovaných z národních grantů. Zejména v GA ČR je situace již nyní napjatá a úspěšnost podaných návrhů projektů se pohybuje na úrovni 20 až 25 %. Dalším finančním zdrojem k zajištění udržitelnosti budovaných center jsou příjmy ze smluvního výzkumu; již nyní se však ukazuje, že některá centra budou mít s dosažením plánované výše tohoto ukazatele potíže. Pokud jde o mezinárodní zdroje financování, pak ve vysokoškolském a vládním sektoru, kam se soustřeďuje velká část nových projektů, činí podíl zahraničních zdrojů aktuálně od cca 4 do 8 %. Pro nová centra tak bude dosažení plánovaného cíle, tedy získat ze zahraničí zhruba 10 až 16 % svých příjmů, rovněž velkou výzvou.

Vzhledem k celkové situaci české ekonomiky nelze očekávat, že v příštích letech dojde k výraznějšímu navýšení výdajů státního rozpočtu na výzkum, vývoj a inovace. Nemělo by však dojít ani k jejich poklesu, samozřejmě za předpokladu, že vláda nepřehodnotí své programové priority. Do budoucna se dá tedy očekávat pokračující stagnace rozpočtových výdajů na vědu a výzkum na úrovni přibližně 26 miliard korun ročně. Vzájemný poměr účelových a institucionálních výdajů se přitom v posledních letech ustálil na úrovni 1:1.

Již z těchto základních informací je zřejmé, že pro celkovou stabilizaci výzkumného prostředí a pro dlouhodobou udržitelnost nově budovaných výzkumných center, a to i po roce 2020, bude rozhodující, zda a do jaké míry, se podaří nalézt vnitřní rezervy ve výdajích státního rozpočtu na výzkum, vývoj a inovace (tj. méně účelně vynakládané nebo volné finanční prostředky) a zároveň účelně využít prostředků na výzkum a vývoj ze zdrojů Evropské unie. Dámy a pánové, chceme-li se touto situací vážně zabývat, musíme si položit otázky, zda plánované výdaje státního rozpočtu v letech 2013-2020 odpovídají nárokům na udržitelnost nových výzkumných center, jak budou potřeby center zohledněny v přípravě budoucích operačních programů, zda a jak bude zajištěno jejich financování po roce 2020 a jak podpořit spolupráci s podnikovou sférou. Má-li být plně využit potenciál nových výzkumných center, nesmíme zároveň připustit destabilizaci stávajících výzkumných organizací.

Jsem přesvědčen, že pro budoucnost české vědy a výzkumu je důležité, aby se Rada pro výzkum, vývoj a inovace vyjádřila k uvedeným problémovým okruhům. Apeluji tedy na Radu, aby připravila konzistentní plán stabilizace výzkumných organizací a udržitelnosti výzkumných kapacit nově budovaných v rámci celého systému výzkumu, vývoje a inovací v České republice a předložila ho vládě České republiky.

Oceňuji přístup Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, které v těchto dnech zahájilo jednání s unijní administrativou o možnosti fázování projektu ELI do dalšího programového období kohezní politiky. Důvodem je jednak zpoždění zaviněné zdlouhavým schvalováním projektu různými útvary Evropské komise a také prodlevy vyplývající z respektování nedávno (nepříliš šťastně) novelizovaného zákona o veřejných zakázkách, který představuje v případě zadávání zakázek na složitá ojedinělá výzkumná zařízení časové úskalí. V příštím operačním programu proto musí být zohledněna i skutečnost, že projekt ELI – Beamlines, jako klíčová součást projektu ELI, bude v novém programovém období kohezní politiky dokončen jako prioritní mezinárodní projekt panevropského významu.

Vážené kolegyně a kolegové, vážení hosté, v úplném závěru Vás chci ujistit, že vedení Akademie věd, vědomo si své zásadní odpovědnosti, bude i nadále pokračovat ve snaze vytvářet co nejlepší podmínky pro českou vědu s cílem podporovat její úspěšný rozvoj a důsledně dbát, aby i do budoucna byl zachován vyvážený poměr mezi nutností udržovat dostatečně širokou základnu vědních oborů a potřebou posilovat prioritní směry výzkumu.

Děkuji vám za pozornost.